

La llengua que se sent pronunciar

Cercle Vallcorba

Si tota llengua viva emet una vibració que físicament distingim solament d'acostar-nos-hi, sense forçar cap sentit, és un fet constatable que el català no sona com sona el francès, com sona el castellà, com sonen el portuguès o l'italià. La primera característica d'una llengua és el so, la música i el timbre que la distingeixen de les altres i que permeten de reconèixer-la amb l'orella. La semblança relativa amb el portuguès, que podria facilitar la intercomprensió amb el català, ens pot resultar dubtosa, opaca, justament per l'entonació i l'accent, per la cantarella segura amb què els portuguesos s'expressen oralment.

Gràcies al vocalisme convencional de set vocals i la vocal neutra, gràcies als sons de la *xeix*, dels conjunts *tj*, *tg*, *tx*, etc., el català té una sonoritat que el fa clarament identificable malgrat les variacions dialectals.

El català no pot sonar com el castellà perquè, deixant a part la musicalitat de què parlàvem, el català inclou sons que el castellà desconeix (cas de la *es –o essa sonora–* o de la *xeix*, per exemple). En sentit contrari, per natura, el català és incapaç d'articular alguna de les notes característiques del castellà (cas de la zeta de *Zaragoza*, *cazuela*, *zona*, com en són també incapaços molts parlars sud-americans), que en català resolem per altres vies. Mon**z**ó no és sinó la grafia castellana del topònim Mont**ts**ó, que és el que tothom pronunciava quan no s'havia establert que en català la zeta té el so de la *es –o essa sonora–* i quan per a referir-nos a elements del patrimoni no ens calia llegir, sinó simplement parlar.

Segons l'ortografia catalana hem d'escriure moltes de erres finals que en realitat majoritàriament no són pronunciades (només ho

són en els parlars valencians, excepte en els més meridionals): rellotger, convèncer, miler, patir, centenar; però en aquesta qüestió de la no pronúncia la televisió i la ràdio no ens serien pas d'ajut si ens havíem de basar en el seu exemple, vacil·lant i descontrolat.

A quin model s'ha d'adaptar l'accentuació de mots i noms estrangers: al model basat en els trets propis del català, al de la llengua d'origen o, com una consigna administrativa, al posat en circulació pel castellà? Hem de pronunciar Bàrak Obama o Baràk Obama; Èrdogan o Erdogan, Àmsterdam o Àmsterdàm, amb doble accent? I no cal circumscriure aquest estat de confusió als noms estrangers: com poden haver-se estès en tan gran manera unes pronunciacions aberrants com Ràimon, Sàmpar o Pèrich, allà on el comú de catalans no sotmesos a pronunciacions extravagants pronuncien Raimon, Samper o Perich? Clarís per Clàris en fóra el cas invers. Per què creiem millor pronunciar Èxcel allà on tant l'anglès com un català que es regeixi per la tendència natural d'accentuació dels mots acabats en consonant no hauria dubtat mai de pronunciar Excèl?

Per bé que no pretenem amb aquesta nota fixar cap inventari, sinó una mostra, d'incorreccions fonètiques habituals i, sobretot, d'una tendència importada i estranya, remarquem encara algun altre detall: com poden haver desaparegut les geminacions de setmana (semana, per *semana*), enrotllar (enrollar per *enrollllar*); els enllaços de cent anys (cenanys per *cenTanys*, o sanesteve per *sanTesteve*)?

És molt fàcil atribuir totes aquests errors al fet que, per l'imperi de l'espanyol, una part molt important de la població ha estat desposseïda de la intuïció i els coneixements bàsics de la pròpia llengua, arrasats pel model d'una llengua incapaç, per exemple, de pronunciar sons consonàntics en posició final: chalet, àlb~~u~~m o

quòrum**m**, per exemple, que canvia en chalé, àlbun i quòrun**n**); o que té tirada a traslladar-ne l'accent a una posició anterior: Excel, que, com hem vist, esdevé Èxcel; Àcces per Accés; tiquét, convertit en tíque, Instagram, que, amb l'excusa de l'anglès originari, pronuncia Ínstagram, o, en el cas d'un terme forjat aquests darrers mesos, Covid-19, que sentim sovint pronunciat Còvid-19. Si s'han corregit en part certes pronúncies vicioses (Blanes, Pedralbes, classe, examen...), encara no ens hem alliberat de la dependència d'un model que no és cap model: com hem d'anomenar Descartes, el filòsof (o filosof) francès, el cognom Llibre o la vocal final del llinatge del jugador de bàsquet Abrines?

Contra aquestes pràctiques infelices els mitjans de comunicació catalans podrien predicar eficaçment amb l'exemple d'una dicció fidel a la natura fonètica del català, però qui gosarà negar la indiferència que els tals mitjans demostren amb la pràctica diària? El poble, en efecte, ha estat privat dels mitjans de la seva llengua i educat per a adoptar-ne uns altres. No combatre aquesta adopció d'elements que desnaturalitzen la identitat de llengua, no restituir els propis, és exactament equivalent a consolidar una cinquena columna que avança a favor de la desaparició de la llengua i, amb la llengua, a la desaparició de la nacionalitat.

El català es va corcant i destruint a miques –ara el lèxic, ara la fraseologia o la morfologia, ara la sintaxi...–, i també, en l'aspecte més físic, perd la sonoritat, els accents i, en fi, la consciència d'una expressió pròpia, espontàniament independent i no arrelada en models estranys.

A partir de quines nocions els professionals de la comunicació oral (ràdio, televisió) ens eduquen en una recta fidelitat al que prescriuen les gramàtiques? A qui es pot atribuir la responsabilitat

d'aquest aspecte essencial que ens hauria de distingir com a catalans? O és que també en això hem d'eixamplar la base?